THE WORLDVIEW FACTORS OF PRESERVATION OF ARMENIAN IDENTITY

Edik Kyureghyan
Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
Senior Researcher, Institute of Philosophy, Sociology and Law NAS RA

SUMMARY

In modern scientific philosophical context, the worldview factors of the preservation of Armenian identity, the universe, humanity end ethnocultural interconnection is discussed. Accordingly E.Kant's approaches areemphasized regarding the nations character and the informational theory of emotions. In national conservation the significance of the latest achievements of the history of Armenia and the worldview of conscious faith is separately analyzed. The prerequisites of active position for the national conservation of an Armenian individual is being observed.

Keywords: preservation of Armenian identity, emotions, a system of requirements, altruistic selfishness, history of Armenia, conscious faith, freedom of conscience.

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄՆ ԵԱՏՄ ԻՆՏԵԳՐԱՑԻՈՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐՈՒՄ

Ռիմմա Պողոսյան.
Հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և
իրավունքի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող

Մեր երկիրը կանգնած է լուրջ աշխարհաքաղաքական իրադարձությունների եզրին, որոնց հետագա զարգացումը դեռևս բացասական միտում ունի և այս իրավիճակում մենք այնպիսի մարդկանց կարիք ունենք, ովքեր կարող են նոր գաղափարներ ու մոդելներ առաջարկել: 2018-ին Հայաստանում իրականացված թավշյա հեղափոխությունը՝ որտեղ երիտասարդները ճնշող մեծամասնություն էին կազմում, հիրավի գործնականորեն մեծ փոփոխությունների հանգեցրին: Սակայն ժամանակն է հասել նոր գաղափարների և առաջարկությունների, անհրաժեշտություն կա քաղաքացիական ակտիվությանը տալ ստեղծագործական ուղղվածություն:

Եվրասիական տնտեսական միությանը (ԵԱՏՄ) միանալուց հետո Հայաստանի տնտեսությունը բավականին դինամիկ կերպով զարգա-

ցավ: Չնայած անբարենպաստ միջազգային գնային պայմաններին, հանրապետությունը կարողացավ փոխհատուցել կորուստները՝ բարձրացնելով պղնձի հանքաքարի և խտանյութերի վաճառքի ֆիզիկական ծավալները: Չնայած Ռուսաստանի Դաշնությունից դրամական փոխանցումների անկմանը, երկրում ցածր սպառողական և ներդրումային պահանջարկին, Հայաստանի ՀՆԱ-ն 2015թ.՝ ճգնաժամային տարվա ընթացքում աճել 3%-ով[1]: Ադրբեջանի և Թուրքիայի սահմանների շրջափակման պայմաններում հայկական փոխադրողներին հնարավորություն է տրվել արտոնյալ ռեժիմով անցնել Վրաստանի Վերին Լարսի միջազգային ավտոճանապարհի անցուղին, որի շնորհիվ 2017թ. այդ ճանապարհով բեռնափոխադրվող ապրանքների քանակն ավելացել է 41%-ով: Բացի այդ, ԵԱՏՄ-ին մասնակցելը նվազեցրել է ռուսական գազի գինը, որից զգալիորեն կախված է երկրի բյուջեն: 2017-2018 թվականներին կապույտ վառելիքի արժեքը նվազել է մինչև 150 դոլար 1000 խորանարդ մետրի համար, սակայն 2019 թ. գինը կրկին վերադառցել է 165[2] դոլարի մակարդակին:

Համաձայն Եվրասիական զարգացման բանկի ինտեգրման բարոմետրի 2017թ. ուսումնասիրությանը (Զեկույց No. 46)[3], ԵԱՏՄ-ն դեռևս վայելում է իր 5 անդամ պետությունների բնակչության վստահության և աջակցության զգալի մակարդակ (50% -ից մինչև 83%), Միևնույն ժամանակ, եվրասիական ինտեգրման նկատմամբ քաղաքացիների դրական վերաբերմունքն աստիճանաբար նվազում է: Եվրասիական միության (2015-2017) առաջին տարվա ընթացքում Միությունում մասնակցելու հանրային աջակցության ամենամեծ անկումը տեղի է ունեցել Ռուսաստանում (78%-ից մինչև 68%) և Հայաստանում (56%-ից մինչև 50%): Եվրասիական ինտեգրացիայի հանրային աջակցությունը զգալիորեն նվազել է Ղազախստանում, 80% -ից մինչև 76%, Բելառուսում `60% -ից մինչև 56%: 2015 թվականից ի վեր Ղրղզստանի բնակչությունը դրսևորել է առավել դրական վերաբեր-

[1] http://eurasianinfoleague.com/ekonomika/item/36968-chto-poluchili-erevan-i-bishkek-ot-vstupleniya-v-eaes.html

[2] Նույն տեղում:

[3] https://eabr.org/analytics/integration-research/cii-reports/integratsionnyy-barometr-eabr-2017/

մունք ԵԱՏՄ-ին անդամակցությանը, որն այս ժամանակահատվածում փոքր-ինչ փոխվել է 86%-ից մինչև 83%[4]:

Կատարված ուսումնասիրություններից կարելի է եզրակացնել, որ Ռուսաստանում քաղաքացիներն առավել բարեկամական օտարերկրյա գործընկերներ են համարում Բելառուսին (61%) և Ղազախստանին (54%): Երրորդ տեղը Չինաստանից անցել է Հայաստանին (գրեթե 40%): Բնակչության 51%-ից մինչև 80%-ը նշել են, որ մշտապես կապեր են հաստատում ԱՊՀ երկրներում գտնվող հարազատների, ընկերների և գործընկերների հետ: Սա աշխարհում սոցիալական կապերի ամենաբարձր ցուցանիշն է: Առավել բարձր ցուցանիշներ 2017թ. գրանցվել են Ղրղզստանում (80%), Հայաստանում (79%) և Տաջիկստանում (66%)[5]:

Եվրասիական զարգացման բանկի ինտեգրացիոն հետազոտությունների կենտրոնը (ԶՀԳ տեղեկատվական զարգացման կենտրոն) իր վերլուծական «Հայաստանի և Ղրղզստանի ինտեգրման ազդեցությունն ԵԱՏՄ-ին»[6] զեկույցում եզրակացրել է, որ Հայաստանի և Ղրղզստանի Եվրասիական միությանը միանալու որոշումը գործնականում ցույց տվեց դրա հեռանկարները: Փորձագետների կարծիքով, «չափազանց քիչ ժամանակ է անցել Միությանն անդամակցող այդ երկրների արդյունավետության համապարփակ գնահատում տալու համար»: Բայց նույնիսկ այս կարճ և դժվար ժամանակահատվածի համար շոշափելի արդյունքներ կան:

Կայունացման և զարգացման եվրասիական հիմնադրամը (EFSD) հատկացրել է 150 միլիոն դոլար Հյուսիս-Հարավ միջանցքի չորրորդ հատվածի շինարարության համար, որը սկսվում է Իրանի սահմանից մինչև մեր Քաջարան քաղաք: Այս նախագիծը մեծ նշանակություն ունի Հայաստանի համար, քանի որ այն նպաստում է Իրանի հետ տրանսպորտային հաղորդակցությանը և ապահովում է հասանելիություն դեպի Սև ծով: Միևնույն ժամանակ, իրականացվում են

---

[4] Սրանք «EDB ինտեգրման բարոմետր-2017» ուսումնասիրության որոշ արդյունքներ են, որոնց ընթացքում հարցազրույց է արվել ԵԱՏՄ 5 երկրների, Տաջիկստանի և Մոլդովայի բնակչությանը (յուրաքանչյուր պետության առնվազն 1000 մարդ):

[5] https://eabr.org/analytics/integration-research/cii-reports/integratsionnyy-barometr-eabr-2017/

[6] http://eurasianinfoleague.com/ekonomika/item/36968-chto-poluchili-erevan-i-bishkek-ot-vstupleniya-v-eaes.html

Վրաստանի և Իրանի հետ սահմանամերձ բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման գծերի շինարարական նախագծեր, ինչը հնարավորություն կտա Երևանին ոչ միայն մասնակցելու ԵԱՏՄ-ի էլեկտրաէներգիայի մեկ միասնական շուկայի ձևավորմանը, այլև այն կամուրջ կդառնա ԵԱՏՄ-ի և Թեհրանի միջև:

Գործազրկության և աղքատության մակարդակը Հայաստանում (%)

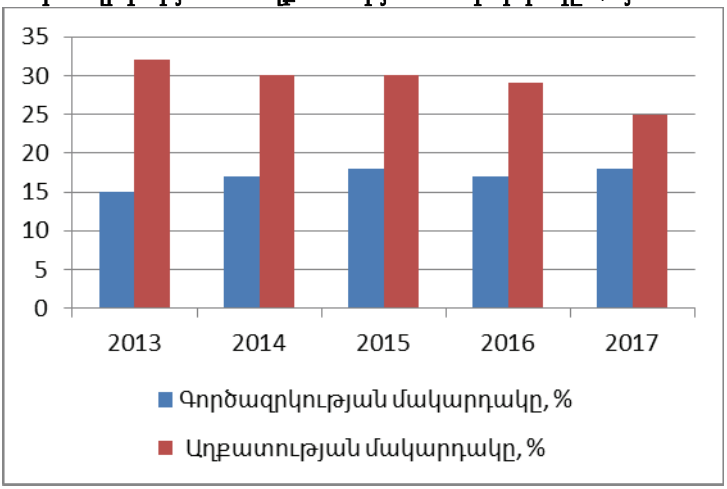

Կարևոր է, որ վերջին տարիներին երկրում աղքատության մակարդակը մշտապես նվազում է, սակայն գործազրկությունը դեռևս կանխել չի հաջողվում[7]:

Եվրասիական ինտեգրման հանրային ընկալում

Մինչև ԵԱՏՄ-ի գոյության երրորդ տարին, այսինքն 2017թ.-ը, նրա շատ անդամ երկրներում քաղաքացիների մոտ մնացել էր Միության նկատմամբ ընդհանուր զսպված վերաբերմունքը: 2015-2017թթ. է ԵԱՏՄ-ին բաժին ընկնող «անտարբերների» ամենամեծ աճը նկատվել է Ռուսաստանում (15-25%): Իսկ բնակչության բացասական վերաբերմունքի բարձր մակարդակը ԵԱՏՄ-ի նկատմամբ մնում էր Հայաստանում: Այսպես, եթե 2012թ. քաղաքացիների 3 %-ն էր դեմ

[7] https://eabr.org/analytics/integration-research/cii-reports/

եվրասիական ինտեգրմանը, ապա 2015թ. և 2017թ. համապատասխանաբար, 10 և 13 %-ը:

Ի դեպ, հենց Հայաստանում և Բելառուսում է, որ գերակշռում է հարցվող մարդկանց մոտ թերահավատությունը (40%), որոնց կարծիքով հաջորդ հինգ տարիների ընթացքում ԱՊՀ երկրների հարաբերություններում փոփոխություններ չեն լինի: ԱՊՀ երկրներում հարաբերությունների բարելավում ակնկալում են ավելի քչերը՝ Բելառուսում `35%, իսկ Հայաստանում՝ 25%: Ընդհանուր առմամբ, ԵԱՏՄ-ի երկրներում նկատվում է իներցիոն զգացմունքների աճ, այսինքն, այն մարդկանց չափաբաժնի աճ, ովքեր կարծում են, որ ԱՊՀ երկրների հարաբերություններում առաջիկա տարիներին ոչինչ չի փոխվի: Այս ամենը հանգեցնում է հասարակական տրամադրությունների բացասական դինամիկայի: Միևնույն ժամանակ, նշենք, որ անկախ ամեն ինչից ԵԱՏՄ-ին հավատացողների բաժինը զգալիորեն գերազանցում է Միությանը չվստահողների բաժինից:

Մեր կողմից անցկացվել են մի շարք սոցիոլոգիական ուսումնասիրություններ, որոնք վերաբերում էին Հայաստանի Եվրասիական միության անդամակցմանը: Այսպես օրինակ, 2018թ. օգոստոսին IRI-ի և Gallup/Baltic Survey-ի հետ համատեղ անցկացրած սոցիոլոգիական հետազոտության ընթացքում, հարցվողների 73%-ը նշել է, որ Հայաստանի համար Եվրասիական միությանը միանալը Ռուսաստանի, Ղազախստանի, Բելառուսի և Ղրղզստանի հետ միասին դրական էր Հայաստանի համար: Միևնույն ժամանակ, հարցվողների 87%-ը Հայաստանի և Ռուսաստանի հարաբերությունները որակել ենէ որպես լավ: Ճնշող մեծամասնությունը Ռուսաստանին համարում է Հայաստանի կարևորագույն քաղաքական (84%) և տնտեսական (76%) գործընկեր: Ըստ 2018 թ. հոկտեմբերին անցկացված սոցիոլոգիական հետազոտության արդյունքների, այդ ցուցանիշները նույնիսկ մի փոքր բարելավվել էին: Այսպիսով, Հայաստանը ԵԱՏՄ-ին անդամակցելն արդեն դրական է գնահատել հարցվողների 79%-ը: Հարցվողների 92%-ը Հայաստանի և Ռուսաստանի հարաբերությունները գնահատել է լավ: Հարցվողների 78 %-ն արդեն գնահատել է Ռուսաստանը որպես Հայաստանի կարևորագույն քաղաքական գործընկերը, իսկ 67 %-ը, որպես կարևորագույն տնտեսական գործընկեր: Ինչպես տեսնում ենք, այս գնահատականներում մի փոքր նվազում է տեղի ունեցել: Համեմատության համար նշենք, որ 2017թ. նոյեմբերին Եվրամիության

հետ համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության պայմանագրի ստորագրումը դրական է գնահատել մեր հարցվողների 79%-ը: Ավելին, երիտասարդները (18-30 տարեկան) որոշ չափով ավելի դրական են գնահատում, քան ավագ սերնդի ներկայացուցիչները: Նշենք, որ Հայաստանը դեռևս ԵԱՏՄ-ի միակ անդամ երկիրն է, որն ունի նաև Եվրամիության հետ համապարփակ գործընկերության համաձայնագիր:

Անշուշտ, այստեղ իրենց դերակատարությունն են ունեցել եվրոպական երիտասարդական կրթական ծրագրերը: Այսպես, 2015-2020թթ. Եվրոմիության բյուջեում 215 մլն. եվրո է հատկացվել Արևելյան գործընկեր 6 երկրների մասնակցությանը «Erasmus +» ծրագրին: Ենթադրվում է, որ մինչև 2020 թ. «Erasmus +» ծրագրի շրջանակներում ավելի քան 20 հազար ուսանողներ և համալսարանների աշխատակիցներ /ներառյալ Հայաստանից/ հնարավորություն կունենան աշխատելու կամ սովորելու մեկնել ԵՄ և Արևելյան գործընկերության երկրներ: 2015-2017 թվականներին Հայաստանի համալսարանների 1300 ուսանողներ և աշխատակիցներ հնարավորություն ստացան սովորելու Եվրոպայում: Հայաստանը բարձրագույն կրթության ոլորտում 16 տարբեր ծրագրերի մասնակից է: Մեր 70 դպրոցներ մասնակցել են «eTwinning Plus» պլատֆորմի աշխատանքներին՝ նպատակ ունենալով ամրապնդել դպրոցների համագործակցությունը տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների օգտագոր-ծմամբ: Հայաստանից շուրջ 4000 երիտասարդ և երիտասարդական կազմակերպություններ ծանոթացել են «Էրազմուս+» ծրագրի առաքելությանը և նպատակներին, մասնակցելով փոխանակման միջոցառումներին, քաղաքական երկխոսություններին և կամավորական նախաձեռնություններին:

Մենք պետք է մանրակրկիտ վերլուծենք և հասկանանք ԵԱՏՄ-ի ներուժն վերոնշյալ ուղղությամբ, և գործնականում ինչպիսի քայլեր պետք է կատարել, որ հնարավոր լինի այն օգտագործել իր լիարժեք ծավալով, հատկապես հաշվի առելով, որ Հայաստանն ու Ռուսաստանը կապված են քաղաքակրթական, տնտեսական, մշակութային և հոգևոր ամուր և պատմականորեն կայուն կապերով:

Եվրասիական ինտեգրման գործընթացներում մեր երկրների երիտասարդների վերաբերմունքը և ներգրավվածությունը, շատ կարևոր է այս միության ապագայի համար: Հասկանալի է, որ այսօրվա երիտասարդների սերունդը մոտակա ժամանակում որոշելու է մեր

ապագան: Այս իմաստով, հայ երիտասարդների վերաբերմունքն ԵԱՏՄ-ին, նրանց ներգրավվածությունը և տնտեսական համագործակցությունը միության շրջանակներում ինտեգրմանն ուղղված ջանքերին, քաղաքական գործիչների, գիտնականների և ողջ փորձագիտական հանրության ուշադրության կենտրոնում պետք է լինեն: Խնդիրն այն է, որ այսօրվա երիտասարդների կենսական արժեքների համակարգն և, մասնավորապես, քաղաքական ու աշխարհաքաղաքական ուղղվածության կողմնորոշումներն զգալի փոփոխություններ են կրել: Վերջին տարիների սոցիոլոգիական ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ պատմական ասպարեզ է եկել խորհրդային հասարակությանը բնորոշ սոցիալական կենսափորձ չունեցող երիտասարդների մի նոր սերունդ:

Ռուս հետազոտող Ա.Ե.Կրուգլովն իրավամբ նշում է, որ «գրեթե բոլոր քաղաքական ինստիտուտների վերափոխման ֆոնի վրա գոյություն ունի անձնական և հանրային շահերի հավասարակշռության փոփոխություն՝ անձնական շահերի զգալի գերակայությամբ: Հասարակական կայացման գործընթացում ...երիտասարդության արժեքային կողմնորոշումը փոխվել է»[8]:

Ընդամենը մի քանի տարի առաջ, 2013թ.-ին, սոցիոլոգիական հետազոտությունները նշում էին, որ Հայաստանում նոր սերունդ է գալիս: Վերլուծելով մի շարք սոցիալականորեն նշանակալի իրադարձություններ, օրինակ հանրային տրանսպորտի գների բարձրացման դեմ բողոքի ցույցերում երիտասարդների ակտիվ մասնակցությունը, հանգում ենք այն եզրակացության, որ Հայաստանում աստիճանաբար «գլուխ է բարձրացնում» ԽՍՀՄ-ում չապրած մի նոր, ավելի անկախ և ազատ մտածող սերունդ: Սա անկախ Հայաստանում ծնված և մեծացած, «ոչ խորհրդային» երիտասարդների առաջին սերունդն է: Այսօր նրանք 22-23 տարեկան են: Նրանք այլ հայեր են, և իրենք կառուցելու են իրենց՝ մեկ այլ Հայաստանը: Թեև բողոքի ակցիաներում ու հանրահավաքներում մասնակցում էին նաև ավագ սերնդի ներկայացուցիչներ, սակայն գործունեությունն ու նախաձեռ-նությունը գալիս էր երիտասարդներից: Հայ հասարակությունը փոխակերպվում և

[8] **Круглов А. Е.**, Отечество как цель, ценность воспитания молодежи // Воспитательная работа: проблемы реформирования : материалы «круглого стола». Волгоград, 2000.С.32–35.

ակտիվանում է երիտասարդ սերունդի միջոցով, ովքեր սոցիալիզմի օրոք չեն ապրել, ազատ են բազմաթիվ բարդույթներից և սահմանափակումներից: Նրանք արդյունավետ ինքնակազմակերպման համար ակտիվորեն օգտվում են ինտերնետից ու սոցիալական ցանցերից: Նրանք ցույց տվեցին, որ պատրաստ են պայքարելու իրենց իրավունքների, իրենց քաղաքի բարեկեցության համար և այդ պայքարում հաջողության հասնել: Այսպիսով, կարող ենք վստահաբար ասել, որ հասարակության մեջ ձևավորվել է գաղափարապես և քաղաքականապես հասուն և վճռական նոր սերունդ, ովքեր գերադասում են պայքարել երկրի ներսում, ի տարբերություն նախորդ սերունդների «արտերկիր» մեկնելու իրողությանը:

Այնուամենայնիվ, սա մի գործընթացի սկիզբ է և ժամանակի ընթացքում հասարակության բողոքական ակտիվությունն աճելու է: Սա մի մարտահրավեր էր նախկին իշխանությունների համար, որոնք պետք է ուշադիր լինեին հասարակության վերափոխմանը: Նրանք այլևս չէին կարող անտեսել հասարակության կարծիքը, քանի որ այլևս չէին կարող դիմակայել նույն հասարակության բողոքական պահաջներին:Միևնույն ժամանակ, 35% աղքատության և հայ հասարակության անտարբերության պայմաններում, քաղաքացիական գործունեությունը, որպես կանոն, ուներ իր սահմանափակումները: Աղքատ հասարակություններում մարդիկ քիչ են ենթարկվում ԶԼՄ-ների կոչերին և ավելի քիչ հետաքրքրություն են ցուցաբերում քաղաքական գաղափարների հանդեպ: Նախևառաջ, նրանք շահագրգռված են լուծել իրենց սուր սոցիալական խնդիրները: Բացի այդ, երեք միլիոնանոց հասարակությունում կա 300 հազար դեռահաս, 550 հազար թոշակառու և մոտ 600 հազար տնային տնտեսուհի: Սա հենց այն մարդկանց զանգվածն է, որոնք պասիվ են և որպես կանոն չեն մասնակցում քաղաքացիական գործողություններին: Այնուամենայնիվ, ակտիվ երիտասարդները կարողացան խաղալ հասարակության լոկոմոտիվի դերը, արթնացնել այլ սոցիալական շերտերին ու իրենց պայքարում ներգրավել նաև ավագ սերնդի ներկայացուցիչներին:

Քաղաքացիական շարժումները դառնում են ավելի ու ավելի ակտիվ, նրանք ինչ որ կերպ նույնիսկ փոխարինում են դասական ընդդիմությանը: Քաղաքացիական շարժումներն ու առանձին նախաձեռնությունները, իհարկե, քաղաքական կուսակցություններից անկախ են: Ավելին, քաղաքացիական հատվածի ներկայացուցիչները հոգնել են

կուսակցական տարբեր շարժումներից, առաջնորդներից, թե՛ ընդդիմությունից, և թե՛ իշխանամետներից: Բացի դրանից, քաղաքացիական շարժումները, ի տարբերություն ընդդիմադիր կուսակցությունների, նպատակ չեն հետապնդում իշխանության գալու: Նրանց բողոքն ուղղված է կառավարության որոշակի գործողություններին և որոշումների դեմ: Ընդդիմությունը, իհարկե,, ցանկանում է այդ քաղաքացիական ակտիվությունն օգտագործել և ծառայացնել իր սեփական նպատակների համար, բայց ներկայումս մեր ներքաղաքական դիսկուրսում դա իրենց դեռ չի հաջողվել: Կուսակցությունների և քաղաքացիական հասարակության միջև այս հակասությունը խոր արմատներ ունի, նրանց միջև որոշակի անվստահություն կա: Ժողովուրդն աստիճանաբար դուրս է գալիս անտարբերությունից, և գնալով հասարակական դժգոհությունն աճում է, այն կարող է հասնել եռման կետի ու մեր իշխանությունները պետք է լավ հասկանան իրավիճակի վտանգը[9]:

Միևնույն ժամանակ, կարևոր է հասկանալ, թե ինչպես էր հասարակությունը վերաբերվում այդ ամենին: Շատերն ընկալում էին դա խանդավառությամբ, որոշակի էյֆորիայով: Շատերը հիացած էին, և դա վատ չէր: Սակայն խնդիրն այն է, որ ցանկացած սոցիալական ընդդիմություն, քաղաքացիական անհնազանդություն ունի իր զարգացման ներքին տրամաբանությունը: Եվ դա կարող է տանել դեպի սրացում, քանի որ ծայրահեղականությունը սոցիալական ընդդիմության զարգացման սովորական տրամաբանությունն է: Որպես կանոն սկզբում տեղի են ունենում հանրահավաքներ, բողոքներ, հանրային ցույցեր: Կառավարությունը, եթե բավարար չափով իմաստուն է, փորձում է երկխոսության մեջ մտնել և գտնել խնդրի լուծումը փոխզիջման տարբերակով: Բայց մենք լավ հասկանում ենք, որ անհնար է բավարարել զանգվածների բոլոր պահանջները: Հասկանալի է, որ կառավարությունը չի կարող անվերջ գնալ զիջումների: Իհարկե, որոշ դեպքերում կառավարությունը կարող է զիջումների գնալ, սակայն դա միշտ չի լինում: Եվ այդ դեպքում բողոքող հանրությունը սկսում է ավելի սուր քայլեր ձեռնարկել՝ իրենց պահանջների նկատմամբ ուշադրություն հրավիրելու նպատակով: Օրինակ, երբ ցուցարարները տեսան, որ իշխանությունների արձագանքը թույլ է, նրանք որոշեցին խիստ քայլեր

[9] **Погосян Г.,** Другая Армения // Голос Армении.– 2015 г., 7-е августа.

ձեռնարկել, արգելափակեցին մայրաքաղաքի հիմնական փողոցներից մեկը, Մարշալ Բաղրամյանի անվան պողոտան: Բայց դա էլ կարող է հետո բավարար չլինի նրանց համար, քանի որ ընդդիմության զարգացման ներքին տրամաբանությանը պահանջում է դիմել ավելի ու ավելի ծայրահեղ միջոցների:

Այսօր շատ բան է փոխվում, և փոխվում է համաշխարհային զարգացման համատեքստում, ուստի մենք չենք կարող անմասն մնալ այդ փոփոխություններից: Աշխարհում ընթանում է հարաբերություններ և գործընթացների որոշակի ծայրահեղականացում. մոլորակի բնակչությունը կտրուկ տարանջատվում ու բաժանվում է հանրահայտ «ոսկե միլիարդի» ու մնացած մարդկության անապահով ու աղքատ զանգվածների:

Ինչպես ցույց են տալիս սոցիոլոգիական ուսումնասիրությունները, մեր մարդիկ ամենից շատ մտահոգված են իրենց ընտանիքի, հասարակության ու երկրի ընդհանուր սոցիալ-տնտեսական վիճակով: Որպես կանոն, մարդիկ այսօր հակված են պլանավորել իրենց կյանքը միայն կարճ ժամանակահատվածում: Քիչ մարդիկ կան, որ պլանավորում են իրենց անելիքները 10-15 տարվա համար: Այսօր պլանավորումը կրճատվել է առաջիկա 2-3 տարիների համար: Հետազոտությունների համաձայն, մենք տեսնում ենք, որ շեշտը չի դրվում երկարաժամկետ պլանավորման վրա, այլ միայն վեց ամիս, կամ առավելագույնը մեկ տարի: Շատ հնարավոր է, որ պատճառն այստեղ ոչ միայն պատերազմի սպառնալիքն է, այլև տնտեսական շրջափակման վտանգը, որն ազդում է ինչպես բիզնեսի, այնպես էլ հասարակության սոցիալ-հոգեբանական մթնոլորտի վրա, և նույնիսկ մեկ առանձին ընտանիքի մթնոլորտի վրա: Մեր հասարակությունը մտնում է որոշակի պատմական ժամանակաշրջան, որը կարող է կոչվել լարվածության գոտի[10]: Նման իրավիճակում պառակտման ցանկացած փորձ հղի է անդառնալի պատմական կորուստներով:

2016թ.-ի հուլիսի իրադարձությունները ցույց տվեցին, որ իշխանություններից սպասված ակնկալիքները հանգեցրել էին հայ հասարակության արմատականացմանը: Այդ գործընթացը վաղուց էր ընթանում: Չենք կարող նաև համաձայնվել ՄԱԿ-ի գլխավոր

[10] **Погосян Г.А.**, Зона турбулентности, «Социологический демоскоп. Армения в зеркале общественного мнения», т. 2, Ер., 2016.С.670-675.

քարտուղարի կարծիքի հետ, ով իր զեկույցում հայտարարեց, որ «մարդու իրավունքների հանդեպ լիարժեք հարգանքի և բոլորի համար տնտեսական հնարավորությունների ստեղծման վրա հիմնված բաց, արդար, ընդգրկուն և բազմակարծ հասարակություն ստեղծելը բռնի ծայրահեղականության ամենակարևոր ու իրական տարբերակն է, և առավել հեռանկարային ռազմավարությունը՝ նպատակ ունենալով զերծ մնալու դրա գրավչությունից»[11]:

Այս ամենից կարելի է երեք դասեր քաղել և երեք ճակատագրական եզրակացություններ անել: Առաջին եզրակացությունը՝ նոր սերունդը, որը բոլորովին այլ է, մտել է քաղաքական պատմահարթակ: Երկրորդ եզրակացությունը. չպետք է շատ հիանալ բողոքական շարժումներով, քանի որ այդ գործընթացի զարգացման տրամաբանությունը տանելու է դեպի դրա արմատականացում: Եվ երրորդ եզրակացությունը. Կառավարության և հասարակության միջև հարաբերություններում նոր մշակույթ է ներդրվել: Սա այն մոդելն է, որով հասարակությունը սկսում է հասկանալ, որ մինչև ինքը կտրուկ քայլեր չձեռնարկի, կառավարությունը չի նահանջի: Իշխանությունների համար, իհարկե, դա վատ է, քանի որ նահանջի ռեսուրսն անսպառ չէ և գնալով նվազելու է: Եվ սա մեր նոր բարոյա-հոգեբանական իրողությունն է:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Անցած մի քանի տարիների ընթացքում հստակ երևում է Հայաստանի պատմական և քաղաքական ասպարեզում երիտասարդության նոր սերնդի հայտնվելը: Սա հենց այն երիտասարդ սերունդն է, որը ծնվել և մեծացել է անկախ Հայաստանում Խորհրդային Միության փլուզումից հետո: Այսօր երկրում տիրող հասարակական-քաղաքական իրավիճակը մեծապես որոշվում է հենց այս սերնդի երիտասարդների կողմից, որոնք ցույց են տալիս բավականին առաջադեմ սոցիալական ակտիվություն, քաղաքական նպատակներ են դնում ժամանակակից հայ հասարակության արդիականացման և վերակառուցման համար, միևնույն ժամանակ լայնորեն օգտագործելով ամենաարդիական հաղորդակցական տեսակները ու ինտերնետային տեխնոլոգիաները:

[11] План действий по предупреждению воинствующего экстремизма. Доклад Генерального секретаря ООН. Декабрь 2015 г. Документ ООН A/70/674, с 4.

Այս իմաստով, հայ երիտասարդ սերնդի վերաբերմունքը աշխարհաքաղաքական ինտեգրման կենտրոնների նկատմամբ, մասնավորապես եվրասիական տնտեսական ինտեգրման նկատմամբ, մեծապես որոշիչ է լինելու ինտեգրման հետագա արդյունավետությունն ու կենսունակությունը:

Բանալի բառեր. երիտասարդություն, նոր սերունդ, աշխարհաքաղաքական ուղղվածություն, սոցիալական ակտիվություն:

ОРИЕНТАЦИИ АРМЯНСКОЙ МОЛОДЕЖИ В ПРОЦЕССАХ ЕВРАЗИЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Римма Погосян
Кандидат психологическихских наук, доцент,
Старший научный сотрудник Института
философии, социологии и права НАН РА

РЕЗЮМЕ

За последние несколько лет совершенно явно проглядывается появление на исторической и политической арене Армении нового поколения молодых людей. Это именно то молодое поколение, которое родилось и выросло в независимой Армении после распада Советского Союза. Сегодня социально-политическую ситуацию в стране во многом определяет именно это поколение молодых людей, которое проявляет достаточно продвинутую социальную активность, ставит перед собой политические цели модернизации и переустройства современного армянского общества и при этом широко использует самые современные коммуникационные каналы и интернет-технологии. В этом смысле отношение молодого поколения армян к геополитическим интеграционным центрам, в частности к евразийской экономической интеграции, во многом будет определять будущую эффективность и жизнеспособность подобной интеграции.

Ключевые слова: молодежь, новое поколение, геополитическая ориентация, социальная активность.

ORIENTATIONS OF ARMENIAN YOUNG PEOPLE IN PROCESSES OF EURASIAN INTEGRATION

Rimma Pogosyan
Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Senior Researcher of the Institute of Philosophy,
Sociology and Law NAS RA

SUMMARY

Over the past few years, the emergence of a new generation of young people in the historical and political arena of Armenia is clearly visible. This is exactly the younger generation that was born and raised in independent Armenia after the collapse of the Soviet Union. Today the socio-political situation in the country is largely determined by this generation of young people, who are showing the enough advanced social activity, has set itself the political goals of modernization and reorganization of current Armenian society and at the same time makes intensive use of the most modern communication channels and Internet technologies. In this sense, the attitude of the young Armenian generation to the geopolitical integration centers, in particular to the Eurasian economic integration, will largely determine the future efficiency and viability of such integration.

Keywords. youth, new generation, geopolitical orientation, social activity**.**

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ Э. ТИРИАКЬЯНА

Анаит Джиджян

Кандидат философских наук, доцент
Ученый секретарь Института философии, социологии и права НАН РА
Преподаватель кафедры Социологии и социальной работы Армянского Государственного Педагогического Университета им. Х.Абовяна

В годы коренного социально-политического переустройства нашего общества особую значимость приобретает социология, социальная философия, а также изучение их исторического наследия. В век больших перемен, масштабных изменений и устроений в жизни общества особенно остро ставится проблема социального порядка и социального благоустройства. Социальные и политические кризисы, сотрясающие весь мир, также присутствуют и в общественной жизни Армении, что требует заново обдумать свое настоящее, критически переосмыслить и основательно продумать стратегические установки, выработать концепции, наметить возможные ориентиры и пути достижений социального благопорядка. Последние десятилетия этнические, межгосударственные, политические, социальные и другие конфликты заново стали одним из главных, первоочередно важных проблем современной цивилизации и часто наблюдаемых проявлений деструктивных процессов ее устроения. Конфликты становятся более разнообразными, с разной степенью